Dokumentnamn
YTTRANDE

Datum
2025-12-15

Handläggare
Maria Lindholm

Vårt diarienummer
1.1.3-2025-08046
GD-2025-258
Ert diarienummer
LI2025/01620

Mottagare
Regeringskansliet
Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
E-post:
li.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034 kopplade till NRP-fonden och sektorsspecifika regelverk

Vetenskapsrådet har granskat utredningens förslag utifrån sitt uppdrag att ge stöd till grundläggande forskning av högsta vetenskapliga kvalitet inom samtliga vetenskapsområden samt de särskilda uppgifter som myndigheten har i sin roll som forskningsfinansiär och forskningspolitisk rådgivare och som ansvarig för kommunikationssystemet Swedish University Computer Network, samt expertuppdragen i programkommittéer inom EU:s forsknings- och innovationsprogram Horisont Europa.

Sammanfattning

Vetenskapsrådet konstaterar att forskningsverksamhet har en underordnad betydelse i förslaget och att rådet av den anledningen inte har några synpunkter på vissa av förslagen.

Vetenskapsrådet välkomnar de referenser som ändå finns. Det gäller särskilt förslaget till jordbrukspolitik, där ett tvärsektoriellt perspektiv – som ska inkludera forskare – anläggs i vissa delar. Det bör kunna gynna en modernisering av jordbrukspolitiken.

Vetenskapsrådet föreslår att universitet och forskningsorganisationer ges en likställd roll med andra aktörsgrupper och sektorer som ska vara involverade i arbetet med NRP-planerna.

Vetenskapsrådet stödjer att medel från NRP-fonden kan användas till att samfinansiera digital infrastruktur, och föreslår att forskningsrelaterade insatser redovisas separat i NRP-planerna. Likaså kunde särskilda indikatorer för spridning av forskningsresultat i NRP-planerna övervägas.

Skälen för Vetenskapsrådets ställningstaganden

Rubrikstrukturen nedan refererar till förordningarnas struktur och disposition.

Generella ståndpunkter

Vetenskapsrådet konstaterar att forskning har viss relevans i delar av förslagen, men generellt är av underordnad betydelse. En del skrivningar har bäring på forsknings- och innovationsekosystemet i stort, men med tyngdvikt på innovation och utrullning (*deployment*). Rena forskningsförslag är sällsynta, och referenser till vetenskaplig kunskapsproduktion få.

Som andra förslag i kommissionens förslag till flerårig budgetram anges mål om att stödja unionens konkurrenskraft. Vetenskapsrådet vill i det sammanhanget understryka att en förutsättning för att uppnå detta mål är att långsiktigt och kontinuerligt satsa på forskning och innovation. Den typ av satsningar görs i program som Horisont Europa (och, enligt förslaget, i den europeiska konkurrenskraftsfonden). Resultaten av dessa aktiviteter är inte enbart innovationer, utan den vetenskapliga processen generar ny kunskap som bidrar till inkludering, motståndskraft och färdigheter som behövs för att nå de övergripande målen med NRP-fonden och dess sektorsspecifika regelverk. Denna bredare förståelse av hur resultaten av forskning och innovation kan omsättas i samhället skulle vi gärna se tydligare uttryckt i förslagen.

Vetenskapsrådet lämnar i det följande ändringsförslag och kommentarer till vissa av de ingående förordningsförslagen, men inte till samtliga.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet för perioden 2028–2034 och om ändring av förordning (EU) 2023/955 och förordning (EU, Euratom) 2024/2509

Vetenskapsrådet ser positivt på att finansiering av ”Viktiga projekt av gemensamt europeiskt intresse” (IPCEI) uppmuntras inom ramen för NRP-planerna (**skäl 30**). Många av de satsningar som behövs för att stärka konkurrenskraften har en tydlig forskningskomponent och förutsätter gränsöverskridande samarbete; Vetenskapsrådet skulle välkomna ett uttalat fokus mot projekt som har sin grund i, eller har stort mervärde för, forskning.

I **artikel 6(1), punkt d** anges att forskningsorganisationer och universitet när det är lämpligt kan ingå som partners i arbetet med de nationella och regionala partnerskapsplanerna. Att akademin på det sättet ses som en integrerad del av det regionala ekosystemet är positivt och Vetenskapsrådet menar att ”where appropriate” bör strykas. Strykningen skulle ge en lika stor tyngd åt forskningsbaserade perspektiv som andra perspektiv:
- ”research organisations and universities~~, where appropriate~~.”

Det finns skrivningar som på ett positivt sätt gynnar forsknings- och forskarperspektiv i de delar som rör jordbrukspolitiken. I **artikel 35(8)** öppnas för en högre ersättningsnivå för kostnader som har en länk till bland annat forskning och innovation, och av **artikel 57** framgår att ett nationellt nätverk som inkluderar forskare ska bildas. Det bör kunna vara en positiv förändringskraft inom jordbrukspolitiken.

Vetenskapsrådet ser att det vore värdefullt att redovisa forskningsrelaterade insatser separat i NRP-planerna, för att öka transparensen och underlätta uppföljning. Likaså kan det övervägas att införa särskilda indikatorer för spridning av forskningsresultat i NRP-planerna.

Vetenskapsrådet ser positivt på att unionens investeringsmål om att 3 procent av BNP ska utgöras av forskning och innovation uppmärksammas i **skäl 15**. För att detta unionsgemensamma mål, som fortfarande inte är inom räckhåll, ska kunna uppnås är det helt nödvändigt med åtgärder och investeringar på nationell nivå.

Vetenskapsrådet noterar att ett av målen med NRP-fonden är att stödja forskning, utrullning (*deployment*) och innovation, inklusive spridning av innovation i alla regioner (**artikel 3(1), punkt v**). Innovationer är emellertid inte det enda resultatet från forsknings- och innovationsprocessen, utan resultat från den vetenskapliga kunskapsproduktionen behöver också spridas till alla regioner. Målet kunde därför omformuleras till:
- ”supporting research, development and innovation, including the diffusion of **results from scientific research and** innovation across all regions” (förslag på tillägg i fetstil).

Vetenskapsrådet välkomnar referenser i både **artikel 2 och 3** till kompetensförsörjning och livslångt lärande (inte minst kompetenshöjning och omskolning (*upskilling and reskilling*)) för att stärka beredskapen för en föränderlig arbetsmarknad.

Vetenskapsrådet tolkar EU-kommissionens finansiella och digitala uttalande som att det är möjligt att kombinera finansieringskällor från flera program och därigenom skapa synergier, liksom att det är möjligt att finansiellt stödja investeringar i till exempel digitala infrastrukturer. Vetenskapsrådet ser positivt på detta.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma jordbrukspolitiken för perioden 2028–2034 (COM/2025/560)

I förslaget till ny jordbrukspolitik välkomnas och uppmuntras synergier med Horisont Europa. Vidare uttrycks explicit att jordbruksprogrammet i synergi med forskning och innovation kan öka jordbrukssektorns konkurrenskraft och motståndskraft. Ett transdisciplinärt angreppssätt med samverkan och ett integrerat kunskapsutbyte mellan aktörer från olika sektorer, inklusive från forskningen, inom det som kallas Agricultural Knowledge and Innovation

System (AKIS) främjas genom förslaget. Vetenskapsrådet välkomnar den ansatsen.

Förslag till EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS FÖRORDNING om fastställande för perioden 2028–2034 av villkoren för genomförandet av unionens stöd till den gemensamma fiskeripolitiken, till europeiska världshavspakten och till unionens havs- och vattenbrukspolitik som en del av Nationella och regionala partnerskapsfonden som fastställs i förordning (EU) .... [NRP-fonden] (COM/2025/559)

Vetenskapsrådet välkomnar att det i **skäl 4**, **7 och 10** uttryckligen anges att insatserna ska bygga på forskning samt den marina forsknings- och innovationsstrategin. Det borgar för insatser som bygger på välgrundad evidens. Vetenskapsrådet förespråkar att skrivningarna kvarstår och också får motsvarigheter i artiklarna i förordningen.

Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen enligt förordning (EU) [NRP-förordningen] och om villkor för genomförandet av unionens stöd till sysselsättning av god kvalitet, kompetens och social inkludering under perioden 2028–2034 (COM/2025/558)

Vetenskapsrådet ser positivt på att kompetensförsörjning lyfts fram särskilt i förslaget, och välkommet att insatser föreslås för framtidsorienterad omskolning och kompetenshöjning. Att underlätta och stödja rörlighet mellan sektorer bidrar till kunskapsutveckling och -utbyte, och i förlängningen till unionens konkurrenskraft, men att alltför ensidigt fokusera på industrins behov menar vi är ett för kortsiktigt perspektiv (se **skäl 9**).

Yttrandet har beslutats av generaldirektören Katarina Bjelke efter föredragning av analytikern Maria Lindholm. Vid den slutliga handläggningen har även rådsdirektören Maria Thuveson och chefsjuristen Victoria Söderqvist deltagit.

Katarina Bjelke
Generaldirektör

Maria Lindholm
Analytiker

Kopia
li.eu-fonder.28@regeringskansliet.se
utbildningsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se
katarina.nordqvist@regeringskansliet.se
per-erik.yngwe@regeringskansliet.se